

BIBLIOTEKA SEJMOWA

50864
(1 egz)

KONSTYTUCJA ALBANII

Tłumaczenie

Dorota Horodyska i Adam Bosiacki

Wstęp

Adam Bosiacki

Wydawnictwo Sejmowe
Warszawa 2000

B883472

KANCELARIA SEJMU
Biblioteka Sejmowa

Redaktor naukowy serii
Leszek Garlicki

Rozdziały I–VI oraz Postanowienia końcowe
z języka albańskiego przetłumaczyła
Dorota Horodyska

Rozdział VII z języka angielskiego
przetłumaczył
Adam Bosiacki

Opracowanie redakcyjne
Teresa Koperska

Mw. 81793

© Copyright by Kancelaria Sejmu
Warszawa 2000

ISBN 83-7059-493-X

Opracowanie, druk i oprawa: Wydawnictwo Sejmowe
Arkuszy wydawniczych 3,25. Arkuszy drukarskich 4,25
Wydanie drugie
Warszawa, kwiecień 2000

D431/00

USTAWA
Z DNIA 29 KWIETNIA 1991
O PODSTAWOWYCH
UREGULOWANIACH KONSTITUCYJNYCH

z późniejszymi zmianami, ostatnia z 31 marca 1993 r.¹

Rozdział I
POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1

Albania jest republiką parlamentarną. Suwerenność narodowa pochodzi od ludu i do niego należy.

Artykuł 2

Republika Albanii jest demokratycznym państwem prawa.

Godność człowieka, jego prawa i wolności, swobodny rozwój osobowości, porządek konstytucyjny, równość wobec prawa, sprawiedliwość społeczna, ochrona socjalna i pluralizm są podstawowymi założeniami ustroju państwa, a obowiązkiem państwa jest ich poszanowanie i ochrona.

Artykuł 3

Naczelną zasadą ustrojową jest podział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską.

¹ Podstawę tłumaczenia stanowił tekst ustawy w języku albańskim *Ligj nr 7491 z dnia 29 kwietnia 1991 „Për dispozitat kryesore kushtetuese”* ogłoszony w albańskim wydawnictwie urzędowym „Gazeta Zyrtare e Republikës së Shqipërisë” 1991 nr 4. Do tego tekstu zostały włączone przez tłumacza zmiany wprowadzone ustawami: nr 7555 z 4 lutego 1992 r., nr 7558 z 9 kwietnia 1992 r., nr 7561 z 29 kwietnia 1992 r., nr 7570 z 3 czerwca 1992 r., nr 7596 z 31 sierpnia 1992 r., nr 7692 z 31 marca 1993 r. Niniejszy tekst zawiera więc aktualny stan prawny, choć w oryginale nie jest tekstem jednolitym. Pomocniczo korzystano z wersji angielskiej *Constitutional laws of the Republic of Albania* wydanej w Tiranie w grudniu 1996 r.

Naród sprawuje władzę za pośrednictwem organów przedstawicielskich oraz w drodze referendum.

Organy przedstawicielskie wybierane są w głosowaniu wolnym, powszechnym, równym, bezpośrednim i tajnym.

Działalność państwa wykonywana jest wyłącznie przez organy państwowe prawnie uznane.

Artykuł 4

Republika Albanii uznaje i gwarantuje przestrzeganie podstawowych praw i wolności człowieka, mniejszości narodowych, przyjętych w dokumentach międzynarodowych.

Artykuł 5

Władza ustawodawcza należy do Zgromadzenia Ludowego Republiki Albanii.

Głową państwa jest Prezydent Republiki wybrany przez Zgromadzenie Ludowe.

Prawa i obowiązki Prezydenta określa niniejsza Ustawa.

Najwyższym organem władzy wykonawczej jest Rada Ministrów.

Prawa i obowiązki Rady Ministrów określa niniejsza Ustawa.

Władzę sądowniczą sprawują niezależne sądy działające wyłącznie na podstawie przepisów prawa.

Artykuł 6

Pluralizm polityczny stanowi podstawową zasadę demokracji w państwie albańskim.

Partie polityczne i inne organizacje powstają i prowadzą swoją działalność zgodnie z przepisami prawa. Są one całkowicie niezależne od państwa.

Zakazane jest prowadzenie działalności przez partie polityczne w oddziałach i instytucjach wojskowych Ministerstwa Obrony i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, w Ministerstwie Spraw Zagranicznych i przedstawicielstwach dyplomatycznych poza granicami kraju, w organach prokuratury, śledczych, sądowych itp. Realizację zasad bezpartyjności i apolityczności określa ustawa.

Artykuł 7

Republika Albanii jest państwem świeckim.

Państwo szanuje wolność wyznawania religii i stwarza warunki do jej urzeczywistnienia.

Artykuł 8

Ustawodawstwo Republiki Albanii uwzględnia, uznaje oraz szanuje zasady i powszechnie uznane normy prawa międzynarodowego.

Wszystkie organy władzy państwowej, partie polityczne, i inne organizacje, urzędnicy, jak również inne osoby fizyczne i prawne obowiązane są do dokładnego i jednolitego stosowania przepisów prawa.

Wszyscy obywatele są równi wobec prawa.

Artykuł 9

Republika Albanii w stosunkach z zagranicą broni niezależności i interesów narodowych, prowadzi politykę współpracy i dobrego sąsiedztwa, pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego.

Republika Albanii troszczy się o uznanie i poszanowanie praw narodowych i demokratycznych albańskiej ludności żyjącej poza granicami państwowymi Republiki.

Artykuł 10

Gospodarka kraju opiera się na różnorodnych formach własności, swobodnej działalności wszystkich podmiotów gospodarczych i na regulacyjnej roli państwa.

Działalność gospodarcza osób prawnych i fizycznych nie może być sprzeczna z interesem społecznym i nie może naruszać bezpieczeństwa, wolności i godności człowieka.

Artykuł 11

Podmiotami prawa własności są państwo, osoby prawne i osoby fizyczne.

Wszystkim formom własności przysługuje prawo do jednakowej ochrony prawnej.

Bogactwa naturalne stanowiące przedmiot własności państwowej określa ustawa.

Artykuł 12

Zagraniczne osoby prawne i fizyczne mogą uzyskać prawo własności na warunkach określonych i zagwarantowanych w ustawie.

Zagranicznym osobom fizycznym i prawnym gwarantuje się prawo do prowadzenia niezależnej działalności gospodarczej, inwestowania, zakładania wspólnych przedsiębiorstw zgodnie z warunkami określonymi w ustawie. Gwarantuje się im również prawo do transferu zysków.

Artykuł 13

Osoby fizyczne oraz osoby prawne są obowiązane do uczestniczenia w ponoszeniu wydatków państwa proporcjonalnie do swoich dochodów.

Podatki i opłaty mogą być ustanowione jedynie w drodze ustawy.

Artykuł 14

Związki zawodowe prawnie uznane są osobami prawnymi i mogą zawierać układy zbiorowe pracy z podmiotami publicznymi lub prywatnymi. Sposób zawarcia układu zbiorowego określa ustawa.

Rozdział II

ZGROMADZENIE LUDOWE

Artykuł 15

Zgromadzenie Ludowe jest najwyższym organem władzy państwowej i jedynym organem ustawodawczym.

Zgromadzenie Ludowe realizuje suwerenność w imieniu narodu i państwa w zakresie i formach przewidzianych w niniejszej Ustawie.

Artykuł 16

Do podstawowych kompetencji Zgromadzenia Ludowego należy:

1. Określanie głównych kierunków polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa,
2. Uchwalanie i zmienianie Konstytucji oraz ustaw, ostateczne rozstrzygnięcie o zgodności przepisów prawa z Konstytucją oraz dokonywanie ich wykładni,
3. Zatwierdzanie projektów programów gospodarczych i społecznych rozwoju kraju, wskaźników syntetycznych² oraz budżetu państwa,
4. Ogłaszanie częściowej lub całkowitej mobilizacji w sytuacji nadzwyczajnej, jak również wprowadzenie stanu wojennego w razie zbrojnej napaści na Republikę Albanii lub gdy wymaga tego konieczność wypełnienia obowiązków, wynikających z umów międzynarodowych,
5. Ratyfikowanie i wypowiedzanie,
umów o charakterze politycznym;
umów lub porozumień o charakterze wojskowym;
umów lub porozumień dotyczących granic Republiki Albanii;
umów lub porozumień dotyczących podstawowych praw i obowiązków obywateli;
umów dotyczących obowiązków finansowych wobec państwa i
umów lub porozumień, których skutkiem jest dokonywanie zmian w przepisach prawa;
innych umów lub porozumień, których przyjęcie lub wypowiedzenie zastrzeżone jest do kompetencji Zgromadzenia Ludowego,
6. Ustanawianie amnestii,
7. Zarządzanie referendum narodowych,
8. Wybór i odwoływanie Prezydenta Republiki Albanii,

² Prawdopodobnie chodzi tu o wskaźniki makroekonomiczne stosowane w programach gospodarczych i budżecie państwa. Niewykluczone, że „wskaźnik syntetyczny” jest jakąś szczególną instytucją prawa budżetowego, jednak brak materiałów źródłowych utrudnia wyjaśnienie tego terminu.

9. Punkt uchylony art. 31 ustawy nr 7561 z dnia 29 kwietnia 1992 r.³,
10. Kontrolowanie działalności Rady Ministrów i Prokuratury Generalnej,
11. Kontrolowanie działalności Albańskiego Radia i Telewizji⁴, Albańskiej Agencji Prasowej⁵ oraz innych oficjalnych środków masowego przekazu jej podlegających. Status tych organów określa ustawa,
12. Określanie podziału administracyjno-terytorialnego kraju,
13. Decydowanie o utworzeniu lub znoszeniu ministerstw i innych analogicznych organów.

Artykuł 17

Liczbę deputowanych do Zgromadzenia Ludowego oraz system wyborczy określa ustawa⁶.

Kadencja Zgromadzenia Ludowego trwa cztery lata.

Pierwsze posiedzenie Zgromadzenia Ludowego zwoływane jest nie później niż w dwa miesiące od dnia wyborów.

Wybory do Zgromadzenia Ludowego odbywają się nie później niż w trzy miesiące od dnia upływu pełnomocnictw.

W przypadku wojny lub sytuacji nadzwyczajnej Zgromadzenie Ludowe może przedłużyć swoją kadencję do czasu ich zakończenia.

Działalność Zgromadzenia Ludowego ulega zakończeniu w dniu pierwszego posiedzenia nowego Zgromadzenia⁷.

Artykuł 18

Zgromadzenie Ludowe wybiera swoje Prezydium złożone z przewodniczącego i dwóch zastępców.

Działalność Zgromadzenia Ludowego i jego Prezydium prowadzona jest zgodnie z uchwalonym przez Zgromadzenie regulaminem.

³ Pierwotnie ustawa przyznawała parlamentowi w tym punkcie kompetencję „powoływania, mianowania i odwoływania Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego i jego zastępcy”.

⁴ W oryginale umieszczono skrót: „RTSH”.

⁵ W oryginale umieszczono skrót: „ATSH”.

⁶ Ust. 1 zmieniony ustawą nr 7555 z dnia 4 lutego 1992 r. Pierwotny tekst ust. brzmiał: „Zgromadzenie Ludowe składa się z 250 deputowanych”.

⁷ Ust. 6 dodany ww. ustawą.

Artykuł 19

Zgromadzenie Ludowe zbiera się na sesje nie rzadziej niż cztery razy do roku.

Sesje Zgromadzenia Ludowego zwołuje jego Prezydium. Prezydium zwołuje sesje Zgromadzenia Ludowego również na wniosek Prezydenta Republiki, Rady Ministrów lub jednej czwartej ogólnej liczby deputowanych.

Posiedzenie Zgromadzenia Ludowego zostaje otwarte, kiedy obecna jest większość deputowanych.

Posiedzenia Zgromadzenia Ludowego są jawne, z wyjątkiem sytuacji szczególnych, gdy Zgromadzenie Ludowe postanowi inaczej.

Artykuł 20

Zgromadzenie Ludowe wybiera spośród swego grona komisje stałe i nadzwyczajne.

Zgromadzenie Ludowe na swej pierwszej sesji wybiera komisje mandatową. Na wniosek tej komisji Zgromadzenie Ludowe zatwierdza lub anuluje mandaty deputowanych.

Do obowiązków komisji stałych należy rozpatrywanie projektów ustaw i dekretów normatywnych wydawanych przez Prezydenta Republiki, nadzór i kontrola nad działalnością ministerstw i innych organów państwowych w odpowiednich sektorach, przedstawienie spraw Zgromadzeniu Ludowemu lub Radzie Ministrów. Komisje nadzwyczajne powoływane są dla określonych spraw.

Artykuł 21

Deputowany do Zgromadzenia Ludowego ma obowiązek uczciwie służyć narodowi i ojczyźnie. Prawa i obowiązki deputowanego określa ustawa.

Artykuł 22

Deputowanemu do Zgromadzenia Ludowego przysługuje immunitet.

Deputowanemu nie można utrudniać wykonywania obowiązków, jak i uzyskiwania informacji nie stanowiących tajemnicy państwowej.

Deputowany nie może być kontrolowany, zatrzymany, aresztowany ani nie może być prowadzone przeciwko niemu postępowanie karne bez zgody Zgromadzenia Ludowego. Deputowany może być zatrzymany bez zgody Zgromadzenia Ludowego jedynie w razie oczywistego popełnienia ciężkiego przestępstwa.

Deputowany nie ponosi odpowiedzialności prawnej za działalność i poglądy wyrażane w trakcie sprawowania mandatu ani za sposób głosowania.

Artykuł 23

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje Prezydentowi Republiki, Radzie Ministrów, każdemu deputowanemu, jak również grupie co najmniej 20 000 obywateli uprawnionych do głosowania.

Ustawy oraz inne akty Zgromadzenia Ludowego, z wyjątkiem konstytucyjnych, uważa się za uchwalone, gdy za ich przyjęciem głosowała większość obecnych deputowanych, nie mniej jednak niż 1/3 wszystkich deputowanych.

Ustawy są ogłaszane nie później niż piętnastego dnia od ich uchwalenia i wchodzi w życie piętnastego dnia od ich opublikowania w „Gazeta Zyrtare”⁸, z wyjątkiem ustaw organicznych oraz przypadków, gdy same stanowią inaczej.

Rozdział III

PREZYDENT REPUBLIKI

Artykuł 24

Prezydent Republiki Albanii jest głową państwa i reprezentuje jedność całego narodu.

⁸ Wydawnictwo urzędowe Republiki Albanii, odpowiednik polskiego *Dziennika Ustaw*.

Artykuł 25

Prezydent Republiki Albanii wybierany jest na pięć lat przez Zgromadzenie Ludowe, bez debaty, w głosowaniu tajnym, większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych⁹. W przypadku, gdy w pierwszym głosowaniu nie uzyska się wymaganej większości, następuje drugie głosowanie, w którym Prezydenta wybiera się bezwzględną większością głosów wszystkich deputowanych.

Kandydata na Prezydenta proponuje grupa deputowanych, nie mniejsza niż 20 osób¹⁰.

Jeden deputowany może brać udział tylko w jednej grupie proponującej kandydata na Prezydenta¹¹.

Jeśli na urząd Prezydenta Republiki kandydują więcej niż dwie osoby, w drugim głosowaniu uczestniczą dwaj kandydaci, którzy w pierwszym głosowaniu uzyskali najwięcej głosów. Za wybranego uważa się kandydata, który zdobywa bezwzględną większość głosów wszystkich deputowanych.

Artykuł 26

Prezydentem Republiki może zostać każdy obywatel albański, który ukończył 40 lat i posiada bierne prawo wyborcze do Zgromadzenia Ludowego.

Prezydent Republiki, po wyborze przez Zgromadzenie Ludowe, składa przed nim przysięgę.

Wybór Prezydenta Republiki przeprowadza się nie później niż na 30 dni przed wygaśnięciem mandatu ustępującego Prezydenta.

Ta sama osoba może być wybrana na stanowisko Prezydenta Republiki nie więcej niż dwa razy z rzędu.

Prezydent Republiki, wybrany z grona deputowanych, zrzeka się mandatu deputowanego.

⁹ Zd.1 ust. 1 zmieniono ustawą nr 7558 z dnia 9 kwietnia 1992 r. W pierwotnej wersji zd. 1 ust. 1 brzmiało: „Prezydent Republiki Albanii wybierany jest na pięć lat przez Zgromadzenie Ludowe spośród nie mniej niż dwóch kandydatów w głosowaniu tajnym, większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych”.

¹⁰ Ust. 2 zmieniony ww. ustawą; w pierwotnej wersji liczebność grupy deputowanych wynosiła 30 osób.

¹¹ Ust. 3 dodany ww. ustawą.

Urzędu Prezydenta Republiki nie można łączyć z pełnieniem żadnych innych funkcji państwowych, z wyjątkiem przewidzianych w niniejszej Ustawie, ani z funkcją przewodniczącego partii¹².

Artykuł 27

Prezydent Republiki może zostać pozbawiony urzędu przed upływem kadencji, jedynie w przypadku:

- a) popełnienia przestępstwa zdrady Ojczyzny lub naruszenia niniejszej Ustawy;
- b) niemożności wykonywania obowiązków ze względu na stan zdrowia;
- c) podania się z własnej woli do dymisji.

Artykuł 28

Do podstawowych kompetencji Prezydenta Republiki należy:

1. Zapewnienie przestrzegania niniejszej Ustawy, innych ustaw oraz praw i wolności obywatelskich,
2. Zwolywanie pierwszej sesji Zgromadzenia Ludowego nowej kadencji,
3. Ustalanie daty wyborów do Zgromadzenia Ludowego i organów samorządu terytorialnego,
4. Ogłaszanie ustaw oraz wyników referendum, zarządzonych przez Zgromadzenie Ludowe,
- 4a. Zwracanie się do Zgromadzenia Ludowego o zarządzenie referendum ludowych¹³,
5. Zwracanie się do Zgromadzenia Ludowego o ponowne rozpatrzenie ustawy wraz z uzasadnieniem¹⁴, w terminie 15 dni od przyjęcia ustawy przez Zgromadzenie Ludowe,
6. Powoływanie Prezesa Rady Ministrów oraz przyjmowanie jego dymisji,
7. Powoływanie, zwalnianie oraz odwoływanie na wniosek Prezesa Rady Ministrów ministrów oraz innych członków rządu. Dekret ten

¹² Ust. 6 zmieniony ustawą nr 7558 z dnia 9 kwietnia 1992 r.

¹³ Pkt 4a dodany ww. ustawą.

¹⁴ Pkt 5 zmieniony ww. ustawą; w pierwotnej wersji przesłanie przez Prezydenta ustawy do ponownego rozpatrzenia nie wymagało uzasadnienia.

Prezydent Republiki przedstawia Zgromadzeniu Ludowemu do zatwierdzenia w terminie 10 dni¹⁵,

7a. Uczestniczenie, w szczególnych przypadkach, w posiedzeniach Rady Ministrów i wnoszenie do porządku dnia spraw, które powinny być rozpatrzone. Uczestnicząc w posiedzeniu, Prezydent prowadzi je oraz podpisuje przyjęte uchwały¹⁶,

8. Powoływanie bądź odwoływanie, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, przewodniczących innych urzędów centralnych, przewodniczącego oraz zastępców przewodniczącego Narodowej Służby Informacyjnej¹⁷,

8a. Występowanie o opinie i informacje od kierujących instytucjami władzy wykonawczej w sprawach należących do ich zakresu obowiązków¹⁸,

9. Rozwiązywanie Zgromadzenia Ludowego przed upływem kadencji po zasięgnięciu opinii Prezesa Rady Ministrów oraz Przewodniczącego Prezydium Zgromadzenia Ludowego, gdy skład Zgromadzenia Ludowego nie pozwala na wykonywanie funkcji Zgromadzenia i czyni niemożliwym rządzenie krajem. W takim przypadku wybory do Zgromadzenia Ludowego odbywają się nie później niż w ciągu 45 dni od dnia jego rozwiązania.

Z tej kompetencji Prezydent nie może korzystać w okresie ostatnich 6 miesięcy sprawowania swego mandatu,

10. Zawieranie traktatów i umów międzynarodowych, ratyfikowanie i wypowiedanie umów, których nie rozpatruje Zgromadzenie Ludowe¹⁹,

11. Powoływanie i odwoływanie przedstawicieli dyplomatycznych na wniosek Prezesa Rady Ministrów,

12. Przyjmowanie listów uwierzytelniających i odwołujących przedstawicieli dyplomatycznych państw obcych,

¹⁵ Pkt 7 zmieniony ww. ustawą; pierwotnie pkt 7 brzmiał: „Powoływanie oraz odwoływanie, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, członków rządu między sesjami Zgromadzenia Ludowego. Decyzje te Prezydent Republiki przedstawia Zgromadzeniu Ludowemu do zatwierdzenia na najbliższym posiedzeniu”.

¹⁶ Pkt 7a dodany ustawą nr 7558 z dnia 9 kwietnia 1992 r.

¹⁷ Pkt 8 zmieniony ww. ustawą. W oryginale widnieje skrót: „SHIK, czyli „Shërbimi Informativ Kombëtar”, dosłownie: Służba Informacyjna Narodowa.

¹⁸ Pkt 8a dodany ww. ustawą.

¹⁹ Pkt 10 zmieniony ww. ustawą.

13. Nadawanie lub pozbawianie obywatelstwa albańskiego,
14. Stosowanie prawa łaski,
15. Nadawanie odznaczeń oraz tytułów honorowych,
16. Przyznawanie azylu politycznego,
17. Zarządzanie, jeżeli nie ma możliwości zebrania się Zgromadzenia Ludowego, częściowej lub powszechnej mobilizacji oraz stanu wyjątkowego. W takich przypadkach zarządzenie przedstawia się do zatwierdzenia Zgromadzeniu Ludowemu w ciągu pięciu dni,
18. Zarządzanie, jeżeli nie ma możliwości zebrania się Zgromadzenia Ludowego, stanu wojennego w wypadku zbrojnej napaści na Republikę Albanii,
- 18a. Porozumiewanie się ze Zgromadzeniem Ludowym poprzez orędzia odczytywane na posiedzeniach plenarnych²⁰,
19. Wydawanie zarządzeń o charakterze indywidualnym²¹ oraz decyzji; w przypadkach nie cierpiących zwłoki również wydawanie dekretów o charakterze normatywnym, które przedstawia Zgromadzeniu Ludowemu do zatwierdzenia na najbliższej sesji.

Artykuł 29

Akty wydane przez Prezydenta Republiki, na podstawie art. 28 pkt. 10, 11 i 19 niniejszej Ustawy, uzyskują moc prawną po podpisaniu przez Prezesa Rady Ministrów, właściwego ministra lub inną osobę o analogicznej randze.

Artykuł 30

W przypadku opróżnienia urzędu Prezydenta Republiki, kompetencje głowy państwa obejmuje tymczasowo Przewodniczący Prezydium Zgromadzenia Ludowego, z wyjątkiem kompetencji, o których mowa w art. 28 ust. 5, 6, 7, 9 i 19 niniejszej Ustawy.

Wybór Prezydenta Republiki następuje nie później niż w ciągu 15 dni od dnia, w którym nastąpiło opróżnienie urzędu.

²⁰ Pkt 18a dodany ww. ustawą.

²¹ W oryginale: „dekrete me karakter individual”, dosłownie: dekretów o charakterze indywidualnym.

Artykuł 31

Prezydent Republiki nie ponosi odpowiedzialności za działalność w czasie sprawowania urzędu, z wyjątkiem przypadków zdrady ojczyzny lub naruszenia przepisów niniejszej Ustawy.

W takich przypadkach sprawa odpowiedzialności może być rozpatrzona przez Zgromadzenie Ludowe na wniosek nie mniej niż jednej czwartej wszystkich deputowanych. Odpowiednią decyzję podejmuje się w głosowaniu tajnym większością dwóch trzecich głosów wszystkich deputowanych.

Artykuł 32

Prezydent Republiki Albanii jest Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych oraz Przewodniczącym Rady Obrony.

Rada Obrony powoływana jest do kierowania, organizacji i mobilizacji wszystkich sił i środków w celu obrony Ojczyzny.

Skład Rady Obrony ustala Zgromadzenie Ludowe na wniosek Przewodniczącego Rady Obrony.

Artykuł 32a²²

Prezydent Republiki może tworzyć przy swoim urzędzie ciała doradcze o charakterze pomocniczym.

Rozdział IV

RZĄD

Artykuł 33

Rada Ministrów jest najwyższym organem wykonawczym i zarządzającym.

Radę Ministrów powołuje na pierwszej sesji Zgromadzenie Ludowe.

Prezydent Republiki powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek również ministrów.

²² Art. 32a dodany ustawą nr 7558 z dnia 9 kwietnia 1992 r.

Skład rządu oraz jego program akceptuje Zgromadzenie Ludowe większością głosów, w ciągu pięciu dni od daty jego przedstawienia.

Jeżeli rząd nie uzyska wotum zaufania, Prezes Rady Ministrów składa niezwłocznie dymisję Prezydentowi Republiki, który powołuje nowego Prezesa Rady Ministrów.

Przed objęciem funkcji Prezes Rady Ministrów oraz ministrowie składają przysięgę przed Prezydentem Republiki.

Artykuł 34

Deputowani mogą w każdym czasie zgłaszać wnioski o wyrażenie wotum nieufności Radzie Ministrów lub jej poszczególnym członkom. Wniosek powinien być podpisany przez co najmniej jedną dziesiątą deputowanych i nie może być rozpatrzony przez Zgromadzenie Ludowe przed upływem trzech dni od jego złożenia.

Nie przyjęcie przez Zgromadzenie Ludowe wniosku przedstawionego przez rząd nie rodzi obowiązku rządu podania się do dymisji.

Artykuł 35

W skład Rady Ministrów wchodzi: Prezes, wiceprezesi, ministrowie oraz inne osoby określone w ustawie.

Członkiem Rady Ministrów może zostać każdy obywatel albański, mający stałe miejsce zamieszkania w Republice Albanii i posiadający prawo wyborcze.

Członek Rady Ministrów nie może pełnić żadnych funkcji państwowych i zawodowych, z wyjątkiem mandatu deputowanego, ani uczestniczyć w zarządach i organach organizacji gospodarczych i handlowych.

Urząd członka Rady Ministrów ulega opróżnieniu również gdy nie uzyska on wotum zaufania albo złoży dymisję.

Rada Ministrów jest organem kolegialnym. Uchwały podejmowane są bezwzględną większością głosów.

Ministrowie odpowiadają solidarnie za działalność Rady Ministrów oraz indywidualnie za działalność swoich resortów.

Skład, kompetencje i organizację Rady Ministrów określa ustawa.

Artykuł 36

Rada Ministrów posiada następujące kompetencje:

1. Kierowanie oraz realizowanie działalności w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa.

1a. Sprawowanie ogólnego kierownictwa administracją państwową²³.

2. Wydawanie decyzji, rozporządzeń, zarządzeń na podstawie Konstytucji i innych ustaw oraz ich wykonywanie; akty te podpisuje Prezes Rady Ministrów i, o ile mają charakter normatywny, są publikowane w „Gazeta Zyrtare”, chyba że ustawa stanowi inaczej.

3. Kierowanie i kontrolowanie działalności ministerstw oraz innych centralnych organów administracji państwowej.

Koordinowanie i nadzorowanie działalności organów administracji lokalnej dla zapewnienia jednolitego przestrzegania ustaw oraz aktów wydawanych przez rząd.

4. Kierowanie wykonywaniem zadań związanych z obronnością kraju zgodnie z decyzjami Rady Obrony.

5. Podejmowanie środków bezpieczeństwa, ochrony i umocnienia porządku prawnego, jak też praw obywateli.

6. Zawieranie oraz wypowiedzanie umów międzynarodowych nie podlegających ratyfikacji.

7. Opracowywanie programów gospodarczego i społecznego rozwoju kraju, wskaźnika syntetycznego²⁴, budżetu państwa, sprawowanie kontroli jego wykonania, koordynowanie, dyscyplinowanie oraz kontrolowanie finansów państwa oraz systemu monetarnego i kredytowego.

8. Dokonywanie podziału lub łączenia jednostek administracyjno-terytorialnych.

9. Podejmowanie środków w celu ochrony środowiska, zapewnienia odpowiednich warunków pracy oraz ochrony i rozwoju zdrowia obywateli.

Artykuł 37

Rada Ministrów uchyla sprzeczne z prawem akty ministrów i innych centralnych organów administracji państwowej.

²³ Pkt 1a dodany ustawą nr 7558 z dnia 9 kwietnia 1992 r.

²⁴ Por. przypis nr 2.

Artykuł 38

Prezes oraz wiceprezesi Rady Ministrów tworzą Prezydium Rady Ministrów.

Rada Ministrów może upoważnić Prezydium do rozpatrywania i rozstrzygania różnych spraw będących w zakresie jej kompetencji.

Prezes Rady Ministrów reprezentuje Radę Ministrów, przewodniczy jej posiedzeniom, kieruje jej ogólną działalnością i ponosi za to odpowiedzialność, a także zapewnia jedność politycznego i administracyjnego kierowania rządem, koordynując działalność ministerstw i innych instytucji centralnych.

Artykuł 39

Ministrowie oraz inne osoby piastujące równorzędne urzędy kierują ministerstwami i urzędami centralnymi w swych zakresach działalności.

Ministrowie odpowiadają za działalność swoich ministerstw.

Ministrowie, w sprawach należących do ich kompetencji, wydają rozporządzenia, zarządzenia i decyzje na podstawie i w celu wykonania ustaw, rozporządzeń i zarządzeń Rady Ministrów. Akty ministrów o charakterze normatywnym są publikowane w „Gazeta Zyrtare”, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Artykuł 40

Ministrowie uchylają sprzeczne z prawem rozporządzenia i zarządzenia organów, przedsiębiorstw i instytucji im podporządkowanych.

Artykuł 41

Członkowie Rady Ministrów ponoszą odpowiedzialność karną za naruszenie niniejszej Ustawy oraz innych ustaw w związku ze sprawowaniem swoich funkcji. Wszczęcie postępowania karnego następuje po wyrażeniu zgody przez Zgromadzenie Ludowe.

Artykuł 41a²⁵

Urząd Kontroli Państwowej jest najwyższym organem kontroli gospodarczej i finansowej.

²⁵ Art. 41a dodany ustawą nr 7596 z dnia 31 sierpnia 1992 r.

Urząd Kontroli Państwowej jest niezawisły; podlega jedynie Konstytucji i ustawom.

Urząd Kontroli Państwowej przedstawia raporty i sprawozdania Zgromadzeniu Ludowemu.

Przewodniczącego i zastępców przewodniczącego Urzędu Kontroli Państwowej powołuje i odwołuje Zgromadzenie Ludowe na podstawie przepisów określonych w ustawie.

Organizację i kompetencje Urzędu Kontroli Państwowej określa ustawa.

Rozdział V²⁶

ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO²⁷

Artykuł 1

Terytorium Republiki Albanii dzieli się na gminy, gminy miejskie²⁸ i okręgi.

W każdej gminie, gminie miejskiej i okręgu istnieje i działa samorząd terytorialny.

Artykuł 2

Organy samorządu terytorialnego wybierane są bezpośrednio przez naród w głosowaniu wolnym, powszechnym, równym i tajnym.

Tryb wyboru organów samorządu terytorialnego określa ustawa.

Artykuł 3

Podstawą organizacji oraz działania samorządu terytorialnego są zasady samorządności, niezależności, autonomii lokalnej oraz decentralizacji.

W swojej działalności organy samorządu terytorialnego opierają się na uregulowaniach konstytucyjnych, ustawach oraz aktach ich dotyczących w celu wprowadzenia ich w życie.

²⁶ Rozdz. V wprowadzony ustawą nr 7570 z dnia 3 czerwca 1992 r.

²⁷ W oryginale: „pushteti lokal”, dosłownie: władza lokalna.

²⁸ W oryginale: „bashkie”, dosłownie: urzędy miejskie.

Zasady organizacji i działania samorządu terytorialnego nie mogą naruszać jednolitego charakteru narodowego państwa albańskiego.

Kompetencje organów samorządu terytorialnego określa ustawa.

Artykuł 4

Najmniejszymi jednostkami organizacyjnymi samorządu terytorialnego są gminy oraz gminy miejskie.

W skład gminy mogą wchodzić wsie lub małe miasto z kilkoma wsiami.

Organami gminy są: rada gminy oraz przewodniczący gminy.

Zmiany granic gminy dokonuje się po ich zatwierdzeniu przez mieszkańców uprawnionych do głosowania.

Artykuł 5

Gminy miejskie tworzone są w miastach nie należących do gmin.

Organami gminy miejskiej są: rada gminy miejskiej oraz przewodniczący gminy miejskiej.

Organizację oraz działanie gminy miejskiej określa ustawa.

Artykuł 6

W gminach i gminach miejskich tworzone są mniejsze jednostki administracyjno-terytorialne. Sposób ich tworzenia oraz zadania ich organów określa ustawa.

Artykuł 7

Okręg składa się z kilku gmin i gmin miejskich wzajemnie od siebie zależnych.

Organem przedstawicielskim okręgu jest rada okręgu.

Rada okręgu wybiera zarząd i jej przewodniczącego będących organami wykonawczymi.

Artykuł 8

Do obowiązków organów samorządu okręgu należy koordynowanie działalności gmin i gmin miejskich znajdujących się na jego terytorium.

Artykuł 9

Członkowie rad nie ponoszą odpowiedzialności za głoszone poglądy i sposób głosowania w trakcie pełnienia swoich funkcji.

Przypadki niepołączalności funkcji członka rady z pełnieniem innych funkcji określa ustawa.

Artykuł 10

Organom samorządu terytorialnego przysługuje osobowość prawna. Posiadają one mienie prawnie uznane i prowadzą działalność gospodarczą na własnym terytorium i poza nim.

Artykuł 11

Organy samorządu terytorialnego posiadają własny budżet.

Źródła finansowe oraz sposób ich wykorzystania, jak też obowiązki wobec państwa określa ustawa.

Dla gmin i pojedynczych gmin miejskich państwo przewiduje dotacje finansowe.

Artykuł 12

Organy samorządu terytorialnego pochodzące z wyboru mogą być rozwiązane jedynie w przypadkach przewidzianych w ustawie.

Rozwiązania organów samorządu terytorialnego pochodzących z wyboru dokonuje się w drodze uzasadnionego dekretu Prezydenta Republiki, wydanego na wniosek Rady Ministrów.

Artykuł 13

Organy samorządu terytorialnego mają prawo do wydawania aktów normatywnych obowiązujących na obszarze odnośnej jednostki administracyjno-terytorialnej.

Rozdział VI²⁹

ORGANIZACJA WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI I SĄD KONSTITUCYJNY

1. SYSTEM SĄDOWNICZY

Artykuł 1

Władza sądownicza jest oddzielona i niezależna od innych władz. Sprawowana jest jedynie przez organy wymienione w Ustawie „O podstawowych uregulowaniach konstytucyjnych”.

Artykuł 2

Sąd jest wyłączną władzą powołaną do rozwiązywania spraw i sporów związanych z wdrażaniem w życie Ustawy „O podstawowych uregulowaniach konstytucyjnych” i innych ustaw przez wydawanie orzeczeń karnych, określanie odpowiedzialności cywilnej, ustalanie praw i obowiązków stron, jak również przez zarządzanie czynnościami dla ich ochrony i potwierdzenia wyżej wymienionych praw po uczciwym, równym i zgodnym z prawem procesie, zgodnie ze standardami międzynarodowymi.

Artykuł 3

Sprawiedliwość jest wymierzana w imieniu narodu.

Instancje oraz sposób, w jaki naród uczestniczy w wymierzaniu sprawiedliwości określa ustawa.

Artykuł 4

Wymiar sprawiedliwości przestrzega zasad praworządności i równości osób wobec prawa na bazie poszanowania prawa.

Artykuł 5

System sądów składa się z Sądu Kasacyjnego, Sądu Apelacyjnego, sądów pierwszej instancji oraz sądów wojskowych.

²⁹ Rozdz. VI wprowadzony ustawą nr 7561 z dnia 29 kwietnia 1992 r.

Zakazane jest powoływanie sądów nadzwyczajnych.
Organizację oraz kompetencje sądów reguluje ustawa.

Artykuł 6

Sąd Kasacyjny jest najwyższym organem sądowym. Jego członkami mogą być jedynie obywatele albańscy posiadający dyplom prawniczy, wyróżniający się zdolnościami zawodowymi oraz posiadający co najmniej siedmioletni staż pracy w organach sądownictwa lub jako wykładowcy na Wydziale Prawa.

Przewodniczącego i zastępców przewodniczącego Sądu Kasacyjnego wybiera Zgromadzenie Ludowe na wniosek Prezydenta Republiki. Sędziów Sądu Kasacyjnego wybiera Zgromadzenie Ludowe.

Przewodniczący oraz członkowie Sądu Kasacyjnego wybierani są na siedem lat z prawem do ponownego wyboru. Nie można ich zatrzymać, aresztować lub skazać za działalność związaną z wykonywaniem obowiązków członka Sądu Kasacyjnego.

Sędziogo Sądu Kasacyjnego można pozbawić urzędu jedynie na podstawie uzasadnionej decyzji Zgromadzenia Ludowego po stwierdzeniu, że popełnił jedno z ciężkich przestępstw karnych wyraźnie przewidzianych w ustawie lub jest niezdolny pod względem umysłowym do sprawowania urzędu.

Artykuł 7

Sąd Kasacyjny nie może rozpatrywać żadnej sprawy w pierwszej instancji, natomiast w drugiej instancji orzeka jedynie w sprawach przewidzianych w ustawie. Bada on jedynie zgodność z prawem orzeczeń sądowych zaskarżonych przez stronę lub podjętych z inicjatywy własnej.

Artykuł 8

W sprawowaniu swoich obowiązków sędziowie są niezawisli i podlegają tylko Ustawie „O podstawowych uregulowaniach konstytucyjnych” oraz innym ustawom.

Jeśli podczas rozpatrywania sprawy sąd dojdzie do wniosku, że akt normatywny nie jest zgodny z Ustawą „O podstawowych uregulowaniach konstytucyjnych” i ustawami, zawiesza postępowanie i kieruje sprawę do Sądu Konstytucyjnego.

Artykuł 9

Wyroki sądowe muszą być uzasadnione. Mogą być one anulowane, unieważnione lub zmienione jedynie orzeczeniem sądu wyższej instancji, na warunkach przewidzianych w ustawie.

Wszystkie organy państwowe oraz inne władze publiczne są zobowiązane do zapewnienia wykonania orzeczeń i aktów sądowych.

Artykuł 10

Sędziowie sądów pierwszej instancji oraz Sądu Apelacyjnego posiadają immunitet i nie mogą być pozbawieni urzędu w trakcie pełnienia swoich funkcji.

Uchylenie immunitetu lub pozbawienie urzędu może być dokonane tylko przez właściwy organ, w sytuacjach i zgodnie z procedurą określoną w ustawie. Żadna ustawa nie może ograniczać gwarancji dla sędziów przewidzianych w niniejszej Ustawie konstytucyjnej oraz w normach międzynarodowych.

Artykuł 11

Sędziowie są zobowiązani do nieuczestniczenia w rozpatrywaniu spraw, gdy istnieją powody prawne poddające w wątpliwość ich bezstronność, jak też do unikania wszelkiego zachowania, które wzbudza wątpliwości odnośnie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości lub podważa jego godność.

Artykuł 12

Rozprawa prowadzona jest ustnie i jawnie. Ustawa może zabronić uczestniczenia w rozprawie sądowej publiczności lub środków masowego przekazu jedynie w szczególnych przypadkach, gdy jest to

konieczne ze względów bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego lub obrony interesów osób niepełnoletnich, stron i sprawiedliwości.

Postępowanie w organach wymiaru sprawiedliwości prowadzone jest w języku albańskim. Oskarżony, strony, świadkowie oraz inni uczestnicy procesu sądowego, którzy nie znają lub nie rozumieją języka albańskiego, mają prawo do porozumiewania się przy pomocy tłumacza.

Artykuł 13

Prokuratura jest władzą, która prowadzi nadzór nad śledztwem i przedstawia oskarżenie w rozprawie sądowej.

Występując przed sądem prokuratura broni interesu publicznego, porządku prawnego, jak też praw i wolności obywateli.

Prokuratura jest zorganizowana i funkcjonuje wewnątrz władzy sądowniczej jako organ jednolity i scentralizowany.

W sprawowaniu swoich kompetencji prokuratorzy podlegają ustawom, zarządzeniom prokuratorów nadrzędnych oraz orzeczeniom odpowiednich władz sądowych.

Prokuratorom przysługuje immunitet.

Artykuł 14

Prokuratora Generalnego oraz jego zastępcę wybiera Zgromadzenie Ludowe na wniosek Prezydenta Republiki. Przysługuje im immunitet oraz uprawnienia przewidziane w artykule 6 niniejszej Ustawy konstytucyjnej dla sędziów Sądu Kasacyjnego.

Organizację oraz inne kompetencje prokuratury reguluje ustawa.

Artykuł 15

Na czele Najwyższej Rady Sądownictwa stoi Prezydent Republiki i składa się ona z Przewodniczącego Sądu Kasacyjnego, Ministra Sprawiedliwości, Prokuratora Generalnego i dziewięciu prawników znanych ze swych zdolności, wybieranych raz na pięć lat na wspólnym posiedzeniu Sądu Kasacyjnego i Prokuratury Generalnej, bez możliwości ponownego wyboru.

Najwyższa Rada Sądownictwa jest jedynym organem, który decyduje o mianowaniu, przeniesieniu i odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów pierwszej instancji, Sądu Apelacyjnego, jak też prokuratorów.

Sposób funkcjonowania i działalność Najwyższej Rady Sądownictwa jest określona w przyjętym przez nią regulaminie.

Artykuł 16

Adwokatura jest wykonywana jako wolny zawód. Działalność adwokatury reguluje odrębna ustawa.

Do obowiązków adwokatów należy udzielanie klientom pomocy i porad prawnych zgodnie z prawem i normami etyki zawodowej.

II. SĄD KONSTYTUCYJNY

Artykuł 17

Sąd Konstytucyjny jest najwyższą władzą, która chroni i gwarantuje przestrzeganie Konstytucji i ustawodawstwa oraz dokonuje ostatecznej wykładni Konstytucji.

W swojej działalności jest niezawisły i podlega jedynie Konstytucji.

Artykuł 18

Sąd Konstytucyjny składa się z dziewięciu członków, z których pięciu wybiera Zgromadzenie Ludowe, a czterech Prezydent Republiki.

Członkowie Sądu Konstytucyjnego wybierają w tajnym głosowaniu przewodniczącego, który pozostaje na tym stanowisku przez trzy lata z prawem do ponownego wyboru.

Kadencja trzech członków Sądu Konstytucyjnego, wybranych na pierwszym posiedzeniu, upływa po trzech latach. Ich nazwiska zostają ustalone w drodze losowania w każdej z grup sędziów wybranych przez Zgromadzenie Ludowe i Prezydenta Republiki. Po trzech następnych latach zastępowani są w ten sam sposób, w drodze losowania, trzema innymi sędziami. Sędziowie, którzy ich zastąpili, pozostają na tym stanowisku przez 12 lat, bez prawa ponownego wyboru.

Artykuł 19

Sędziowie Sądu Konstytucyjnego, przed rozpoczęciem swojej działalności, składają przysięgę przed Prezydentem Republiki.

(Formuła przysięgi jest następująca: „Uroczycie przysięgam, że w czasie pełnienia swoich obowiązków zawsze pozostanę wierny Konstytucji Republiki Albanii”).

Artykuł 20

Członkowie Sądu Konstytucyjnego wybierani są spośród wybitnych prawników, którzy przepracowali co najmniej 10 lat w swoim zawodzie lub jako wykładowcy na Wydziale Prawa i cieszą się nieskazitelną postawą moralną.

Artykuł 21

Sędzia Sądu Konstytucyjnego nie może być deputowanym, członkiem Rady Ministrów, sędzią, śledczym lub prokuratorem, członkiem partii lub innej organizacji politycznej lub związku zawodowego, jak też nie może prowadzić innej działalności publicznej lub prywatnej, w której może zostać naruszona jego bezstronność lub niezawisłość.

Artykuł 22

Sędzia Sądu Konstytucyjnego nie ponosi odpowiedzialności za podjęte orzeczenia i wyrażane opinie w trakcie pełnienia swoich funkcji. Nie może być wszczęte przeciwko niemu postępowanie karne, nie może być zatrzymany, aresztowany lub skazany bez zgody Sądu Konstytucyjnego.

Artykuł 23

Urząd sędziego Sądu Konstytucyjnego ustaje, gdy:

- a) z uzasadnionych przyczyn nie może pełnić swoich obowiązków przez okres dłuższy niż sześć miesięcy;
- b) poda się do dymisji;

c) zostanie powołany na inne stanowisko, które nie może być łączone z jego urzędem;

d) upływa termin, na który został wybrany. Sędzia pełni swoje funkcje również po upływie tego terminu jedynie w przypadku, gdy rozpoczęta rozprawa nie może zostać zakończona w tym terminie.

Jeśli, z powodów wyżej wymienionych, urząd sędziego Sądu Konstytucyjnego ustaje przed upływem mandatu, na który został wybrany, Zgromadzenie Ludowe lub Prezydent Republiki, w zależności od tego, który z tych organów dokonał wyboru tego sędziego, wybiera nowego sędziego, który pozostaje na stanowisku do dnia, w którym upłynąłby mandat poprzedniego sędziego.

Artykuł 24

Sąd Konstytucyjny posiada następujące kompetencje:

1. Dokonuje wykładni Konstytucji oraz ustaw konstytucyjnych,
2. Orzeka o niezgodności z Konstytucją ustaw i aktów posiadających moc ustaw,
3. Orzeka o niezgodności z Konstytucją oraz ustawami aktów i uregulowań wykonawczych,
4. Decyduje o zgodności z Konstytucją umów międzynarodowych zawieranych w imieniu Republiki Albanii przed ich ratyfikowaniem, jak też o zgodności ustaw z ogólnie przyjętymi normami prawa międzynarodowego, jak też umów, w których Republika Albanii jest stroną,
5. Rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy władzą wykonawczą, ustawodawczą i sądowniczą, a także pomiędzy władzami lokalnymi a władzą centralną,
6. Decyduje w sprawach dotyczących konstytucyjności partii i innych organizacji politycznych i społecznych i może zakazać ich działalności,
7. Rozstrzyga kwestie dotyczące zgodności z prawem wyborów Prezydenta Republiki, deputowanych do Zgromadzenia, jak też kwestie referendum narodowego, ogłaszając ich ostateczne rezultaty,
8. Rozpatruje oskarżenie karne wniesione przeciwko Prezydentowi Republiki,

9. Ostatecznie rozstrzyga skargi osób złożone w procedurze kontroli konstytucyjnej w sprawie naruszenia ich podstawowych praw przez akty sprzeczne z prawem,

10. Decyduje o zawieszeniu stosowania ustawy, gdy uzna, że nie jest ona zgodna z Ustawą „O podstawowych uregulowaniach konstytucyjnych” oraz o zawieszeniu lub unieważnieniu aktów i innych ustaw, gdy uzna, że nie są one zgodne z Ustawą „O podstawowych uregulowaniach konstytucyjnych” lub prawem, jak też podejmuje kroki, które uważa za odpowiednie dla rozpatrywanej sprawy.

Gdy Sąd dostrzeże pogwałcenie jakiegokolwiek prawa chronionego ustawą konstytucyjną, decyduje o jego uznaniu i przestrzeganiu, i gdy zachodzi potrzeba, o naprawieniu skutków, jak też o należyтым zadośćuczynieniu wyrządzonej szkody.

Sąd Konstytucyjny może też zażądać od każdego organu państwowego, każdej organizacji społecznej albo osoby prawnej odwołania, unieważnienia albo zmiany indywidualnej decyzji, która spowodowała naruszenie praw konstytucyjnych jednostki.

Artykuł 25

Sąd Konstytucyjny może wszcząć kontrolę konstytucyjną na podstawie wniosku lub z własnej inicjatywy.

Prawo do wystąpienia z wnioskiem mają Prezydent Republiki, frakcja parlamentarna, jedna piąta deputowanych, Rada Ministrów, sądy, lokalne organy władzy, jak też każda osoba, której prawa i wolności konstytucyjne zostały naruszone.

Artykuł 26

Sąd Konstytucyjny rozstrzyga większością głosów. Sędzia pozostający w mniejszości ma prawo złożenia swojej opinii na piśmie.

Orzeczenia Sądu są ostateczne i niepodważalne. Muszą być one uzasadniane. W przypadku wątpliwości lub rozbieżności w rozumieniu orzeczenia Sąd może ustalić jego wykładnię z urzędu lub na wniosek zainteresowanych osób w ciągu 30 dni od daty wniesienia wniosku.

Ustawy, akty posiadające moc ustawy, akty i uregulowania wykonawcze, które zostaną uznane za niezgodne z Ustawą „O podstawowych uregulowaniach konstytucyjnych”, jak też z prawem, z ogólnie przyjętymi normami prawa międzynarodowego lub umowami, których Republika Albanii jest stroną, tracą moc prawną następnego dnia po ogłoszeniu orzeczenia w „Gazeta Zyrtare”.

W innych przypadkach orzeczenie Sądu Konstytucyjnego nabiera mocy prawnej w terminie przewidzianym ustawą.

Jeżeli uchylene, unieważnienie lub zmiana ustawy lub innego aktu powoduje konieczność dostosowania systemu prawa do nowej sytuacji prawnej, Sąd Konstytucyjny powiadamia Zgromadzenie Ludowe lub inne kompetentne organy w celu podjęcia przez nie kroków przewidzianych Konstytucją.

Artykuł 27

Akty Sądu Konstytucyjnego orzekają o konstytucyjności i legalności w sprawach, które on rozstrzyga.

Artykuł 28

Organizacja i działalność Sądu Konstytucyjnego, procedury rozstrzygnięcia spraw, jak też inne istotne sprawy dotyczące wykonywania zadań, są normowane ustawą.

III. PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

Artykuł 29

Administracja sądowa podlega Ministrowi Sprawiedliwości.

Władza sądownicza posiada własny budżet zapewniający jej prawidłowe funkcjonowanie, ustalany przez Zgromadzenie Ludowe na podstawie wniosku Rady Ministrów.

Artykuł 30

Wynagrodzenie sędziów i prokuratorów określa ustawa.

Rozdział VII³⁰

PODSTAWOWE PRAWA I WOLNOŚCI CZŁOWIEKA

Artykuł 1

PRAWO DO ŻYCIA

Prawo do życia każdej osoby ludzkiej podlega ochronie prawnej.

Nikt nie może zostać pozbawiony życia, z wyjątkiem skazania prawomocnym wyrokiem sądowym za szczególnie ciężkie przestępstwo, gdy ustawa przewiduje orzeczenie kary śmierci.

Kara śmierci nie może być stosowana w stosunku do osób, które w chwili popełnienia przestępstwa nie ukończyły 18 roku życia ani w stosunku do kobiet.

Artykuł 2

WOLNOŚĆ WYRAŻANIA POGLĄDÓW

Wolność wyrażania opinii nie może być naruszana.

Jakakolwiek cenzura prewencyjna jest zabroniona.

Niedopuszczalne jest wydanie jakiegokolwiek aktu normatywnego, ograniczającego wolność słowa, druku lub innej formy masowego przekazu, z wyjątkiem przypadków, gdy wymaga tego ochrona interesu dzieci lub życia ludzi.

Każdemu przysługuje prawo swobodnego wyrażania swoich poglądów za pośrednictwem słów, pisma albo jakichkolwiek innych form wyrazu.

Nikt nie może zostać pozbawiony prawa do informacji.

Wskazane wyżej prawa i wolności nie mogą zostać ograniczone, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie, które stanowią konieczne w demokratycznym społeczeństwie środki dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa, integralności terytorialnej, bezpieczeństwa i porządku publicznego albo zapobiegania przestępczości, ochrony

³⁰ Rozdział niniejszy został wprowadzony do Ustawy konstytucyjnej jako tzw. *Karta Praw* ustawą nr 7692 z dnia 31 marca 1993 r. Z uwagi na trudności w uzyskaniu tekstu Karty w języku albańskim w chwili podjęcia prac, przekładu dokonano z języka angielskiego. Prezentowane tłumaczenie zostało następnie zweryfikowane z oryginałem.

zdrowia i dobrych obyczajów, dobrego imienia i praw innych, ochrony informacji udzielonych poufnie lub też utrzymania bezstronności i autorytetu władzy sądowniczej.

Artykuł 3

ZAKAZ STOSOWANIA TORTUR

Nikt nie może zostać poddany torturom ani też poniżającemu nieludzkiemu traktowaniu bądź karaniu.

Artykuł 4

ZAKAZ PRACY PRZYMUSOWEJ

Nikt nie może zostać zmuszony do świadczenia pracy przymusowej, z wyjątkiem skazania wyrokiem sądowym lub podczas pełnienia służby wojskowej bądź w innej sytuacji nadzwyczajnej albo w przypadku katastrofy żywiołowej, zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzkiemu.

Artykuł 5

WOLNOŚĆ JEDNOSTKI I BEZPIECZEŃSTWO OSOBISTE

Wolność i bezpieczeństwo osobiste są nienaruszalne.

Nikt nie może być zatrzymany bez wystarczających dowodów.

Zatrzymanemu przysługuje prawo otrzymania niezwłocznego objaśnienia powodów zatrzymania oraz, bez zbędnej zwłoki, doprowadzenia przed sędziego.

Nikt nie może zostać zatrzymany na czas dłuższy niż 48 godzin.

Każdy zatrzymany lub aresztowany zostanie pouczone o prawie do odmowy składania wyjaśnień oraz do niezwłocznego kontaktu z obrońcą.

Aresztowanemu przysługuje prawo odwołania do sądu od postanowienia o aresztowaniu.

Artykuł 6

NIE MA KARY BEZ USTAWY

Nikt nie może zostać postawiony w stan oskarżenia lub zostać uznany winnym popełnienia czynu, który nie stanowił przestępstwa według ustawy obowiązującej w chwili jego popełnienia.

Za popełnione przestępstwo nie może zostać orzeczona kara surowsza niż przewidziana w ustawie obowiązującej w chwili jego popełnienia.

Przepisom karnym można nadawać moc wsteczną, jeśli działają one na korzyść oskarżonego.

Artykuł 7

DOMNIEMANIE NIEWINNOŚCI

Każdego uznaje się za niewinnego do momentu udowodnienia winy i skazania prawomocnym wyrokiem sądowym.

Artykuł 8

GWARANCJE W POSTĘPOWANIU KARNYM

W postępowaniu karnym nikogo nie można pozbawić prawa do:

a) natychmiastowego i szczegółowego poinformowania o co jest oskarżany;

b) wszelkich ułatwień oraz wystarczającego czasu potrzebnego do przygotowania obrony;

c) bezpłatnej pomocy tłumacza w przypadkach, gdy oskarżony nie jest w stanie porozumiewać się lub zrozumieć języka albańskiego;

d) samodzielnego prowadzenia swojej obrony lub posiadania obrońcy z wyboru oraz do nieskrępowanej i poufnej rozmowy z obrońcą, jak również do uzyskania pomocy prawnej, o ile oskarżony nie posiada wystarczających na ten cel środków;

e) zadawania pytań, a także wzywania świadków, biegłych oraz innych osób, mogących przyczynić się do rozstrzygnięcia postępowania poprzez przedstawianie dowodów w sprawie.

Artykuł 9

ZAKAZ WYMUSZANIA PRZYZNANIA SIĘ DO WINY

Nikt nie może zostać zmuszonym do świadczenia przeciwko sobie albo do przyznania się do winy.

Artykuł 10

NIEWAŻNOŚĆ BEZPRAWNIE UZYSKANYCH DOWODÓW

Nikt nie może zostać uznany winnym na podstawie dowodów zebranych w sposób niezgodny z prawem.

Artykuł 11

PRAWO DO WYPOWIEDZENIA SIĘ PRZED SĄDEM

Nikomu nie wolno odmówić prawa do wypowiedzenia się przed sądem przed wydaniem wyroku.

Artykuł 12

ZAKAZ POWTÓRNEGO SKAZANIA ZA TO SAMO PRZESTĘPSTWO

Nikt nie może być sądzony lub skazany więcej niż jeden raz za popełnienie tego samego przestępstwa, z wyjątkiem przypadku, gdy sąd wyższej instancji skieruje sprawę do ponownego rozpatrzenia.

Artykuł 13

PRAWO DO WNO SZENIA ODWOŁANIA

Każdemu przysługuje prawo do odwołania się od orzeczenia sądownego do sądu wyższej instancji określonego przez prawo.

Artykuł 14

PRAWO DO REHABILITACJI I ODSZKODOWANIA

Każdy niesłusznie skazany wyrokiem sądownym lub bezprawnym aktem administracyjnym ma prawo do rehabilitacji oraz odszkodowania na zasadach przewidzianych w ustawie.

Każdemu, kto poniósł szkodę w wyniku postępowania innej osoby, przysługuje prawo do uzyskania odszkodowania stosownie do ustawy.

Żaden więzień nie może być poddawany nieludzkiemu traktowaniu lub zostać pozbawiony prawa do moralnej rehabilitacji.

Artykuł 15

ZAKAZ NARUSZANIA ŻYCIA PRYWATNEGO ORAZ GODNOŚCI CZŁOWIEKA

Życie prywatne oraz godność człowieka nie mogą być naruszane.

Dane, zawierające informacje dotyczące prywatnego życia człowieka, mogą być gromadzone wyłącznie za jego zgodą bądź w przypadku gdy jest to niezbędne do prowadzenia dochodzenia o popełnienie przestępstwa lub za zgodą właściwego organu państwowego, wykonującego na podstawie ustawy zadania w zakresie ochrony bezpieczeństwa państwowego.

Ustawa określa zasady gromadzenia, przechowywania, wykorzystywania danych osobowych oraz zasady nadzoru i ochrony poufności.

Nikt nie może zostać pozbawiony dostępu do informacji zgromadzonych na jego temat, z wyjątkiem przypadków, gdy udostępnienie takich danych naruszałoby interesy postępowania karnego lub bezpieczeństwa państwa.

Wykorzystanie danych osobowych w celach innych, niż zostały zgromadzone jest zabronione.

Artykuł 16

NIENARUSZALNOŚĆ MIESZKANIA I OSOBY

Mieszkanie jest nienaruszalne.

Wstęp na teren domu bez zgody jego użytkownika jest dopuszczalny jedynie na podstawie decyzji organu sądowego w przypadkach przewidzianych ustawą lub w przypadkach konieczności uniknięcia bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia mieszkańców, ochrony własności albo też w przypadkach popełnienia lub dokonywania przestępstwa.

Nikt nie może zostać poddany rewizji osobistej, z wyjątkiem przypadku przekraczania lub opuszczania terytorium państwa albo w razie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego.

Artykuł 17

TAJEMNICA KORESPONDENCJI

Tajemnica korespondencji lub innych środków prywatnego komunikowania się nie może zostać ograniczona, chyba że na podstawie

orzeczenia, gdy przemawiają za tym interesy postępowania karnego lub na podstawie decyzji właściwego organu państwowego, gdy jest to konieczne ze względów bezpieczeństwa państwa.

Artykuł 18

WOLNOŚĆ SUMIENIA I WYZNANIA

Wolność poglądów, sumienia oraz wyznania nie może podlegać naruszeniom.

Każdy ma prawo do swobodnej zmiany przekonań i wierzeń religijnych oraz ich wyrażania indywidualnie bądź wspólnie z innymi, w życiu publicznym lub prywatnym przez nabożeństwa, nauczanie i praktykowanie religii oraz zachowywanie zwyczajów religijnych.

Wolność wyrażania przekonań lub wierzeń religijnych nie może podlegać ograniczeniom, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie, jeśli są one konieczne dla ochrony w demokratycznym społeczeństwie bezpieczeństwa i porządku publicznego, zdrowia i dobrych obyczajów oraz praw innych.

Artykuł 19

CZYNNE I BIERNE PRAWO WYBORCZE

Czynne i bierne prawo wyborcze przysługuje wszystkim obywatelom, którzy ukończyli lat 18. Powyższe prawa nie przysługują obywatelom pozbawionym zdolności do czynności prawnych lub praw publicznych.

Osobom tymczasowo aresztowanym lub odbywającym karę pozbawienia wolności przysługuje jedynie czynne prawo wyborcze.

Głosowanie jest osobiste, równe i tajne.

Artykuł 20

WOLNOŚĆ ZRZESZANIA SIĘ

Nikt nie może zostać pozbawiony prawa do zrzeszania się w organizacje, których cele nie są sprzeczne z przepisami prawa.

Ograniczenia prawa zrzeszania się dla służby publicznej określa ustawa.

Artykuł 21
WOLNOŚĆ ZGROMADZEŃ

Nie podlega ograniczeniom prawo do pokojowych zgromadzeń, których uczestnicy nie mają broni.

Zgromadzenia na placach i drogach publicznych są organizowane po uzyskaniu zezwolenia właściwych organów, które mogą odmówić zgody jedynie w przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że zachodzi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Artykuł 22
WOLNOŚĆ PORUSZANIA SIĘ

Każdemu przysługuje prawo do swobodnego wyboru miejsca zamieszkania oraz do swobodnego poruszania się po terytorium kraju, z wyjątkiem przypadków, gdy ustawa przewiduje ograniczenia ze względu na ochronę zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego.

Każdemu przysługuje prawo do swobodnego wyjazdu za granicę oraz powrotu do kraju.

Artykuł 23
ZAKAZ DEPORTACJI I EKSTRADYCCJI

Żaden obywatel albański nie może zostać deportowany z terytorium państwa.

Ekstradycja obywatela może zostać dokonana jedynie w przypadku, gdy jest to wyraźnie przewidziane w umowie międzynarodowej, której Republika Albanii jest stroną.

Masowe wydalenie cudzoziemców jest zabronione. Pojedynczy cudzoziemcy mogą zostać wydaleny w przypadkach przewidzianych w ustawie.

Artykuł 24
OBYWATELSTWO

Nikt nie może zostać pozbawiony obywatelstwa albańskiego bez swej zgody lub zostać zmuszony do zrzeczenia się obywatelstwa albańskiego.

Przesłanki nabycia oraz zrzeczenia się obywatelstwa określa ustawa.

Wszyscy obywatele albańscy znajdujący się poza granicami kraju korzystają z opieki państwa.

Artykuł 25

RÓWNOŚĆ WOBEC PRAWA

Wszyscy ludzie są równi wobec prawa³¹.

Nikt nie może podlegać dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, przynależność etniczną, język, religię, położenie ekonomiczne i finansowe, wykształcenie i warunki materialne, przekonania polityczne, pochodzenie rodzinne oraz jakiegokolwiek inne cechy osobiste.

Artykuł 26

PRAWA MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH

Osoby należące do grup mniejszościowych mogą korzystać z podstawowych praw i wolności człowieka na zasadach równości i bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Osoby takie mogą swobodnie wyrażać, zachowywać i rozwijać swą tożsamość etniczną, kulturalną, religijną, nauczać oraz zdobywać wykształcenie w swym języku ojczystym oraz zrzęcać się w organizacjach i stowarzyszeniach, chroniących ich odrębność i interesy.

Przynależność narodowościowa jest ustalana na podstawie uznanych norm międzynarodowych.

Artykuł 27

PRAWO WŁASNOŚCI PRYWATNEJ ORAZ DZIEDZICZENIA

Nikt nie może zostać pozbawiony prawa do swej prywatnej własności, zarówno indywidualnej, jak wspólnej z innymi, ani też prawa do dziedziczenia.

Nabycie, wykonywanie oraz przenoszenie własności oraz prawo do dziedziczenia są określane w ustawie.

³¹ W oryginale: „në ligj dhe para ligjit”, dosłownie: w prawie i przed prawem.

Wywłaszczenie dopuszczalne jest jedynie w przypadkach, gdy jest uzasadnione interesem publicznym oraz za pełnym odszkodowaniem.

Artykuł 28

PRAWO DO PRACY

Każdemu przysługuje prawo do zapewnienia sobie godnych warunków życia poprzez wykonywanie pracy zgodnej z prawem, na zasadzie dobrowolności wyboru. Każdemu przysługuje prawo do swobodnego wyboru zawodu, miejsca pracy oraz doskonalenia swych kwalifikacji zawodowych.

Artykuł 29

WOLNOŚCI ZWIĄZKOWE

Pracownikom przysługuje prawo swobodnego zrzeszania się w związki zawodowe dla ochrony swych interesów w sprawach dotyczących zatrudnienia oraz ubezpieczeń społecznych.

Artykuł 30

PRAWO DO STRAJKU

Prawo pracowników do strajku jako środka realizacji żądań o poprawę warunków pracy oraz polepszenia warunków placowych lub innych korzyści z wykonywanej pracy nie może być ograniczane.

Przesłanki i zasady wykonywania prawa do strajku oraz gwarancje zapewnienia ciągłego wykonywania pracy służb niezbędnych dla społeczeństwa określa ustawa.

Artykuł 31

PRAWO DO UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO ORAZ POMOCY SPOŁECZNEJ

Każdemu, po osiągnięciu wieku emerytalnego lub w razie wystąpieniu trwałej niezdolności do pracy, przysługuje prawo do ubezpieczenia społecznego na zasadach określonych w ustawie.

Pracownikom, którzy wbrew swej woli oraz niezależnie od swych działań utracili pracę, przysługuje prawo do zasiłku na zasadach, określonych w ustawie.

Artykuł 32

MAŁŻEŃSTWO I RODZINA

Każdemu, po osiągnięciu wieku wymaganego do zawarcia związku małżeńskiego, przysługuje prawo do swobodnego wyboru partnera i założenia rodziny.

Państwo otacza szczególną ochroną małżeństwo i rodzinę.

Sposób zawarcia i rozwiązania małżeństwa określi ustawa.

Artykuł 33

OCHRONA KOBIECI I DZIECI

Dzieci, osoby małoletnie, kobiety w ciąży oraz młode matki korzystają ze szczególnej opieki państwa określonej w ustawie.

Dzieciom pozamałżeńskim przysługują równe prawa z dziećmi urodzonymi w związku małżeńskim.

Artykuł 34

PAŃSTWOWA OPIEKA ZDROWOTNA

Każdemu przysługuje równe prawo do państwowej opieki zdrowotnej.

Leczenie przymusowe jest dopuszczalne jedynie dla dobra pacjenta w sytuacjach określonych w ustawie.

Nikt nie może zostać poddany eksperymentom medycznym lub naukowym bez swej zgody.

Artykuł 35

PRAWO DO NAUKI

Każdemu przysługuje prawo do bezpłatnej nauki trwającej nie krócej niż 8 lat.

Każdemu przysługuje prawo dostępu do ogólnego szkolnictwa średniego.

Dostęp do szkół średnich i wyższych może być uzależniony jedynie od kryteriów fachowych.

Uczniowie i studenci mają również prawo do kształcenia się w szkolnictwie prywatnym.

Gwarantuje się autonomię uniwersytecką.

Artykuł 36

WOLNOŚĆ PRACY TWÓRCZEJ ORAZ WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Każdemu przysługuje wolność wykonywania pracy twórczej w dziedzinie nauki, techniki, literatury i sztuki.

Prawa autorskie podlegają ochronie prawnej.

Artykuł 37

PRAWO PETYCJI

Każdy, indywidualnie lub wspólnie z innymi, ma prawo zwracania się do odpowiednich organów państwowych z prośbami, skargami i wnioskami.

Artykuł 38

PRAWIDŁOWE POSTĘPOWANIE PRAWNE

Wolność, własność lub inne prawa gwarantowane ustawą, mogą zostać naruszone tylko przy dokonaniu prawidłowego postępowania prawnego.

Artykuł 39

SĄDOWA DROGA OCHRONY PRAW

Nikt nie może zostać pozbawiony dostępu do sądu dla ochrony praw przysługujących mu z mocy niniejszej ustawy konstytucyjnej.

Artykuł 40

GWARANCJA RZETELNEGO POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO

Nikt nie może zostać pozbawiony prawa do rzetelnego, jawnego oraz szybkiego postępowania, przeprowadzonego przed odpowiednim, bezstronnym oraz niezawisłym sądem.

Obecność na rozprawie publiczności oraz środków masowego przekazu może zostać ograniczona, gdy przemawia za tym ochrona porządku publicznego lub względy moralne, bezpieczeństwo państwa, ochrona dóbr osobistych lub słuszny interes strony postępowania.

Artykuł 41

CZASOWE OGRANICZENIA PRAW

W drodze ustawy można czasowo ograniczyć wykonywanie niektórych szczególnych praw obywateli w przypadku wojny lub innej nadzwyczajnej konieczności państwowej, z wyjątkiem praw określonych w artykule 1 (prawo do życia), artykule 2 (wolność wyrażania poglądów), artykule 3 (zakaz stosowania tortur), artykule 6 (nie ma kary bez ustawy), artykule 8 (gwarancje w postępowaniu karnym), artykule 9 (zakaz wymuszania przyznania się do winy), artykule 18 (wolność sumienia i wyznania), artykule 25 (równość wobec prawa), artykule 39 (sądowa droga ochrony praw) oraz artykule 40 (gwarancja rzetelnego postępowania sądowego).

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 42

Organy samorządu terytorialnego są administrowane swobodnie i wybierane zgodnie z regułami określonymi odrębną ustawą³².

Organy śledcze podlegają administracyjnie Ministrowi Sprawiedliwości.

Artykuł 43

Projekt zmiany niniejszej Ustawy może być wnoszony przez Prezydenta Republiki Albanii, Radę Ministrów lub jedną czwartą wszystkich deputowanych.

³² Ust. I zmieniony ustawą nr 7561 z dnia 21 kwietnia 1992 r.; w pierwotnej wersji brzmiał: „Tworzenie, organizację i działalność samorządu terytorialnego, administracji, sądownictwa i prokuratury określają reguły ustalone w istniejących aktach prawnych, o ile nie pozostają w sprzeczności z niniejszą Ustawą”.

Uchwalenia zmiany dokonuje Zgromadzenie Ludowe większością dwóch trzecich wszystkich deputowanych.

Artykuł 44

Przepisy niniejszej Ustawy obowiązują do czasu uchwalenia Konstytucji Republiki Albanii, której projekt zostanie przygotowany przez Komisję Specjalną powołaną przez Zgromadzenie Ludowe.

Skład Komisji oraz termin przedstawienia projektu Konstytucji określony zostanie w specjalnej uchwale Zgromadzenia Ludowego.

Artykuł 45

Traci moc Konstytucja Ludowej Socjalistycznej Republiki Albanii z dnia 28 grudnia 1976 r. z późniejszymi zmianami.

Artykuł 46

Niniejsza Ustawa wchodzi w życie natychmiast.

Inv. 81793

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
USTAWA z dnia 29 kwietnia 1991 r. O PODSTAWOWYCH UREGULOWANIACH KONSTYTUCYJNYCH	25
Rozdział I. Postanowienia ogólne (art. 1–art. 14)	25
Rozdział II. Zgromadzenie Ludowe (art. 15–art. 23)	28
Rozdział III. Prezydent Republiki (art. 24–art. 32a)	32
Rozdział IV. Rząd (art. 33–art. 41a)	37
Rozdział V. Organizacja i funkcjonowanie samorządu terytorialnego (art. 1–art. 13)	41
Rozdział VI. Organizacja wymiaru sprawiedliwości i Sąd Konstytucyjny	44
I. System sądowniczy (art. 1–art. 16)	44
II. Sąd Konstytucyjny (art. 17–art. 28)	48
III. Przepisy przejściowe (art. 29–art. 30)	52
Rozdział VII. Podstawowe prawa i wolności człowieka (art. 1–art. 41)	53
Postanowienia końcowe (art. 42–art. 46)	64